




Koronavirüs AB'yi Fetret Devrinde Yakaladı



İrfan Kaya **Ülger**
ikulger@gmail.com

SALGINLA BİRLİKTE AB BÜYÜK BİR MEYDAN OKUMA İLE KARŞILAŞMIŞTIR. AVRUPA ÜLKELERİNDE ULUSAL SAĞLIK SİSTEMLERİ SALGINA HAZIRLIKSIZ YAKALANMIŞ VE ESAS İTİBARIYLA YETERSİZ KALMIŞLARDIR. SCHENGEN SİSTEMİ SALGIN NEDENİYLE DEVRE DIŞI BIRAKILMIŞTIR. MÜLTECİ KRİZİ ESNASINDA GÖRÜLEN DAĞINIKLIK VE KARMAŞA, KORONAVİRÜS SALGINI İLE BİRLİKTE DAHA GENİŞ ÖLÇEKTE TEKRARLANMIŞTIR.



 Koronavirüs salgınıyla başlayan maske savaşları AB'ye üye ülkeler arasında devam ediyor. İtalya ve İspanya için Çin'den sipariş edilen maskelere Fransa el koymuş ancak sonrasında diplomatik çabalarla maskelerin yarısı iade edilmişti.

Koronavirüs (Covid-19) salgını iki aydan beri tüm dünyanın en önemli gündem maddesi haline gelmiş durumda. Salgının etkilerini sınırlı tutmak için çaba gösteren hükümetler bu kapsamda vatandaşların hareket kabiliyetini kısıtlama ve karantina uygulamasına önem veriyorlar. Salgından en fazla etkilenen ülkelerin ABD, İngiltere, İtalya ve İspanya gibi gelişmiş dünyadan olması da ilginç bulunurken, aralarında İran ve Rusya gibi ülkelerin yer aldığı bir grup ülkenin resmi verileri şüphe uyandırıyor. Ayrıca koronavirüs salgınının sağlık altyapısı güçlü olmayan Afrika, Latin Amerika ve Hindistan gibi ülkelere yayılmasından endişe ediliyor.

Kamuoyunda, kitle iletişim araçlarında ve yeni medya platformlarında salgının ne zaman sona ereceği ve ayrıca insani, siyasi, ekonomik ve psikolojik etkilerinin neler olacağı biteviye tartışılıyor. Salgının bir milat olarak kabul edilmesi ve bundan sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı hususunda örtülü bir görüş birliği

Salgın sonrasında AB'nin bir numaralı önceliği, hükümetlerin kontrolünde olan sağlık sektörünün yetki devri yapılmak suretiyle ortak politika alanına taşınması olacaktır. Dolayısıyla AB'nin krizden alacağı en önemli dersin yakın gelecekte Ortak Sağlık Politikası hedefini gerçekleştirmek olduğunu söylemek mümkündür.

sağlanmış durumda. Tartışmalarda sıklıkla dile getirilen hususlardan biri de Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin salgın ile mücadelede dayanışma ortaya koyamadığı ve bu durumun doğal bir sonucu olarak da Avrupa bütünleşmesinin dağılma ve parçalanma yoluna girdiği şeklindeki düşünce. Bu görüşü sadece komplo teorisyenleri gündeme getirmiyor, kanaat önderleri tarafından yapılan değerlendirmelerde ve muteber yayın organlarında da benzer fikirler beyan ediliyor. Hızını alamayan bazı yorumcular, koronavirüs salgınının sona ermesinin ardından ABD ve AB'nin küresel siyasette güç ve nüfuz kaybedeceği, yerlerinin hızlı bir şekilde Rusya ve Çin tarafından doldurulacağını öne sürüyorlar.

Geleceğe Dair Görüşler

Bu çalışmada evveliyatla koronavirüs salgını karşısında AB'nin neden etkili bir ortak politika oluşturamadığı sorusuna cevap aranacaktır. İkinci olarak, Avrupa bütünleşme hareketinin salgın sonrasında nasıl bir yöne gideceği üzerinde durulacak, AB'nin dağıldığı veya dağılma arifesinde olduğu şeklindeki görüşlerin gerçeklik temelleri sorgulanacaktır. Avrupa ülkelerinin salgından farklı oranlarda ve derin biçimde etkilendikleri bir vakıya olarak orta yerededir. Bu etkinin gelecekte nereye kadar gideceği konusunda bir öngöründe bulunabilmek için öncelikle koronavirüsün ne olduğu sorusunun cevaplandırılması gerekmektedir. Bu noktada, hariçten gazel okuyanların fikirleri göz ardı edilerek tıp ve biyoloji alanında derinlemesine bilgi sahibi olanların görüşlerine itibar edildiği taktirde dahi bir neticeye ulaşılması mümkün olmamaktadır.

Zira uzmanlar arasında hem salgının kökenleri konusunda hem de etkilerinin ne zamana kadar devam edeceği, ne şekilde ortadan kalkacağı ve hatta kalkıp kalkmayacağı hususunda görüş ayrılıkları var. Bir grup bilim adamı salgının spontane bir gelişme olduğunu, bu kategori salgınların 100 yıl aralıklarla meydana geldiğini öne sürerken, daha başkaları salgının kurgulandığına ve



insanlığın biyolojik bir silahla karşı karşıya kaldığını iddia ediyorlar. Koronavirüsün Çin yönetiminin bir kurgusu olduğunu öne sürmelerin görüşleri kamuoyunda giderek artan ölçüde kabul görüyor. Fotoğrafın tamamı görülemediği için bu tip değerlendirmeleri ihtiyatla karşılamak gerekiyor.

Bilim adamları tünelin ucundaki ışığın henüz görünmediği mevcut koşullarda salgının geleceği konusunda da farklı görüşler ileri sürüyorlar. Geleceğe yönelik tahminler iyimser, ihtiyatlı iyimser ve kötümser grup olarak üç ana kategoriye ayrılıyor. İlk grupta olanlar, salgının hızının mayıs veya haziran sonunda kesileceği ve hayatın normale döneceğini öne sürerken, ikinci gruptakiler salgının sona ermesi için aşının bulunması ve yaygın biçimde kullanımını zorunlu görüyor ve bunun da bir yıl veya 18 ay sürebileceği görüşünü savunuyorlar. Son grupta yer alanlar ise koronavirüsün biteviye mutasyona uğradığı ve denetimden çıktığını iddia ediyorlar. Eski güzel günlerin geride kaldığı, bundan sonra hayatın genel olarak evlerde devam edeceğini vurguluyorlar. Yukarıda sıralanan görüşlerin yazılı ve görsel basında 7 gün 24 saat boyunca gündemde tutulması ise bir yönüyle insanların koruyucu sağlık alanında bilinçlenmelerine neden olurken öte taraftan kaygı ve panik yaşanmasına ve psikolojik sorunlara kapı aralanmış olmaktadır.

Virüse Karşı Bir Olamamak

Salgından dünyada en fazla etkilenen ülke ABD olurken, ikinci sırada Avrupa ülkeleri yer alıyor. 22 Nisan 2020 verilerine göre Avrupa ülkelerinde virüse yakalananların sayısı İspanya'da 208 bin, İtalya'da 187 bin, Fransa'da 159 bin ve Almanya'da 150 bin olarak tespit edilmiş. Anılan ülkelerdeki ölüm rakamları ise aynı sıraya göre 21 bin 700, 25 bin, 21 bin 300 ve 5 bin 300 şeklindedir. Salgından en derin biçimde etkilenen ülkeler İspanya ve İtalya olurken, Almanya güçlü sağlık sistemi ve başarılı kriz yönetiminin sonucu olarak kayıplarını asgari seviyede tutmayı başarmıştır.

AB'nin koronavirüsle mücadelede destek vermediği İtalya'da vatandaşlar AB bayrağını yakttıkları videolar yayımlamaya başladı. Aynı zamanda birçok yerde AB bayrağının indirilip yerine Çin veya Rusya bayrağının konduğu görüldü.

İtalya'da mavi zemin üzerinde 12 yıldızdan oluşan AB bayrağı yakılmıştır. İçeriden ve dışarıdan pek çok kişi ve siyasi yetkili, AB'nin fiilen ortadan kalktığını beyan etmiştir. Bu arada AB kurumlarının yöneticileri de çeşitli platformlarda beyanatlarda bulunmuş ve krizin etkilerini sınırlandırma çabası göstermişlerdir.

Peki AB ülkeleri koronavirüs salgınına karşı neden etkili bir ortak politika ortaya koyamadı? Bunun bir düzineye yakın sebebi var. Öncelikle şu tespiti yapmak gerekmektedir; salgınla birlikte AB büyük bir meydan okuma ile karşılaşmıştır. Avrupa ülkelerinde ulusal sağlık sistemleri salgına hazırlıksız yakalanmış ve esas itibarıyla yetersiz kalmıştır. 22 AB ülkesi ve EFTA ülkelerinde sınır geçişlerini ortadan kaldıran Schengen sistemi salgın nedeniyle devre dışı bırakılmıştır. Kişilerin seyahat özgürlüklerine kısıtlama getirilmiş ve tüm bunların neticesi olarak da can kayıplarına ilave olarak büyük bir ekonomik kayıp yaşanmıştır. AB üyesi ülkelerde yaşayanlar sağlıklarından ve geleceklerinden endişe etmeye başlamışlardır. Mülteci krizi esnasında görülen dağınıklık ve karmaşa, koronavirüs salgını ile birlikte daha geniş ölçekte tekrarlanmıştır.

Salgının başında İngiltere ve Fransa, tıbbi malzeme ihraçatını yasaklamıştır. İtalya ve İspanya'nın yardım çağrılarına birlik üyelerinden cevap verilmemiş, bu ülkelere tıbbi destek verilmemesi aralarında Türkiye'nin de yer aldığı üçüncü ülkeler sağlamıştır. Tüm bu gelişmelere tepki olarak kimi ülkelerde vatandaşlar ve siyasetçiler AB aleyhine açıklamalar yapmışlardır. İtalya'da mavi zemin üzerinde 12 yıldızdan oluşan AB bayrağı yakılmıştır. İçeriden ve dışarıdan pek çok kişi ve siyasi yetkili, AB'nin fiilen ortadan kalktığını beyan etmiştir. Bu arada AB kurumlarının yöneticileri de çeşitli platformlarda beyanatlarda bulunmuş ve krizin etkilerini sınırlandırma çabası göstermişlerdir. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Bakanlar Konseyi Başkanı Charles Michel ve yüksek temsilci Joseph Borrell'in değişik vesilelerle yaptıkları açıklamalar, salgınla birlikte daha da güçlenen AB kötümserliğini aşmak için yeterli olmamıştır.

AB'nin koronavirüs salgını karşısında etkili bir varlık göstermemesinin temel sebeplerinden biri AB sisteminde yetki devrinin

sağlık sektörünü içermemesidir. Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse AB bütünleşme hareketi halen oluşum halindedir. Ülkeler ulusal egemenlik alanında bulunan yetkilerin bir kısmını AB kurumlarına tedricen devretmektedir. Ticaret, tarım, rekabet ve taşımacılık gibi alanlarda yetki devri yapıldığı için bu alanlarda AB düzeyinde ortak politika uygulanmaktadır. Buna karşılık aralarında sağlık sektörünün de yer aldığı kimi alanlarda yetki devri yapılmamıştır. Bu nedenle AB ülkelerinde sağlık alanı ulusal hükümetlerin sorumluluk alanında bulunmaktadır. Dolayısıyla sağlık alanında ortak politika olmadığı için AB kurumlarının bu olanda somut bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Üye ülke hükümetlerinin ulusal sağlık kapasiteleri ise salgın karşısında yetersiz kalmıştır.

AB "Fetret Devri" Yaşıyor

AB'nin salgın karşısında etkili varlık gösterememesinin ikinci sebebi ise bütünleşme ruhunun yıpranmış olmasıdır. Temelleri 1951 Paris ve 1957 Roma Antlaşmalarına dayanan AB hareketi, esas itibarıyla ekonomik bütünleşme yoluyla siyasi birliği sağlamak isteyen politik bir harektir. Başlangıçtan bugüne kadar bu hedef doğrultusunda faaliyet gösterilmiştir. Aksayan alanlarda kurucu antlaşmaların günün koşullarına uyarlanmış ve hedefe ulaşmak için kullanılacak araçlar yeniden tanımlanmıştır. Avrupa bütünleşmesi bir yandan üye devletler arasında iş birliği alanlarının genişletilmesi anlamında derinleşme, öte yandan yeni devletlerin katılımı ile genişleme olmak üzere iki ana doğrultuda ilerlemiştir. 2000'lerin başında yerel ve küresel siyasal sorunların bir yansıması olarak AB bütünleşmesi duraklama dönemine girmiştir. Yeni koşullarda ise tek devlete gidış hedefinin canlı olduğu dönemlerde benimsenen ortak ülkü ve ideallerin yerini ulusal hedefler almıştır. Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse, koronavirüs salgınında AB

üyeleri ülkelerin birbirlerine karşı bigane kalmalarının temel sebebi, Avrupa bütünleşmesi ruhunun yıpranmış olmasıdır. AB, yaklaşık 15 yıldır bir ara dönem (fetret devri) yaşamaktadır.

Üye ülkelerde milliyetçiliğin güçlenmesi, yabancı düşmanlığı ve islamofobinin artması, mülteci sorunu ve ırkçılık, son olarak da ekonomik sıkıntılar, Avrupa ülkelerinde AB kötümserliğinin yayılmasına yol açmıştır. Fetret devri, 2004'te aynı anda 10 ülkenin AB'ye üye kabul edilmesiyle başlamıştır. Bu ülkelerden 8 tanesi demokrasi, hür dünya ve pazar ekonomisi tecrübesi olmayan komünist geçmişi olan ülkelerdir. Bunlara 2007'de Bulgaristan ve Romanya da dahil olmuştur. Ardından 2005'te geleceğin birleşik devletlerinin temel metni olan AB anayasası, iki kurucu ülke olan Fransa ve Hollanda tarafından reddedilmiştir. 2008'deki küresel ekonomik krizin AB'nin avro bölgesine etkileri de fetret devrinin uzamasına zemin teşkil etmiştir.

Tüm bunların bileşkesi olarak Avrupa genelinde yabancı düşmanlığı ve ırkçılık artmış, AB üyesi olmayan İsviçre'de bile minarelerin kaldırılması için referandum gidilmiştir. Netice olarak AB bütünleşme ve dayanışma ruhu, yaklaşık 15 yıldır büyük bir yıpranma ile karşı karşıyadır. Üye ülke halkları hem yabancılara hem de birbirlerine karşı mesafeli bir yaklaşım içerisine girmişlerdir. Bütünleşmenin kuramcılarının tüm çaba ve gayretlerine rağmen Avrupa üst kimliği oluşturma ameliyesi yarım kalmıştır. Mülteci akınının ardından ırkçı ve yabancı düşmanı görüşler Avrupa ülkelerinde yaygınlaşmıştır. Öte yandan da aşırı eğilimli siyasal partilerin ardındaki kamuoyu desteği ve bunların ulusal ve uluslararası platformlarda temsili güçlenmiştir. Önceden marjinal konumda bulunan ırkçı partiler lokal ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde güçlü performans ortaya koymuşlardır. Bu gelişmeler ortak Avrupa ülküsüne zarar vermiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak da ulus üstü düşünce zayıflamış,

Avrupa kuşkuculuğu güçlenmiştir. Arap Baharı sonrası mülteci krizi ve ardından İngiltere'nin AB'den ayrılması (Brexit), Avrupa devletleri ve AB kurumlarının koronavirüs saldırısına hazırlıksız yakalanmalarına neden olmuştur. Tüm bu gelişmelerin bir başka negatif sonucu da Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde demokratik olmayan totaliter anlayışların güçlenmesi olmuştur.

Yeniden Yapılanma Hamlesi

Tüm bu negatif gelişmelere rağmen AB organları ve kurumlarının, Avrupalı siyasilerin yaşananlardan ders çıkararak bütünleşmeye yeni bir ivme kazandıracak adımlar atma ihtimalinin güçlü olduğunu söylemek mümkün. Bu kapsamda yeni bir Marshall Planı oluşturulması yönündeki çağrılar önemlidir ve esasen ilk adım olarak da avro bölgesi maliye bakanları toplantısında krizle mücadele için 500 milyar avro tutarında bir kaynak oluşturulması kararı alınmıştır. AB'nin önceki dönemlerde yaşanan krizlerden ders çıkararak yeniden yapılanmasının yeni koşullarda bir kez daha tekrarlanacağı anlaşılmaktadır.

Bu kapsamda koronavirüs salgını sonrasında beklenen bir diğer önemli adım, sağlık alanında reforma gitmek olacaktır. Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse, salgın sonrasında AB'nin bir numaralı önceliği, hükümetlerin kontrolünde olan sağlık sektörünün yetki devri yapılmak suretiyle ortak politika alanına taşınması olacaktır. Dolayısıyla AB'nin krizden alacağı en önemli dersin yakın gelecekte Ortak Sağlık Politikası hedefini gerçekleştirmek olduğunu söylemek mümkündür. Koronavirüs sonrası evrede AB bütünleşmesinin ortadan kalkacağı şeklindeki görüşlerin gerçeklik temelleri bulunmamaktadır. AB'nin gelecekte nasıl bir reform ve yeniden yapılanma hedefine yöneleceği ise üye devletler arasındaki müzakerelerin sonucunda netleşecektir. **■**

Salgının başında İngiltere ve Fransa, tıbbi malzeme ihracatını yasaklamıştır. İtalya ve İspanya'nın yardım çağrılarına birlik üyelerinden cevap verilmemiş, bu ülkelere tıbbi destek yardımı aralarında Türkiye'nin de yer aldığı üçüncü ülkeler sağlamıştır.